

Tietojenkäsittelyteorian perusteet
Harjoitus 2, 27.–29.1. Tehtävät

Kotitehtävät:

1. Olkoon $\Sigma = \{a, b\}$. Anna esimerkkejä merkkijonoista, jotka kuuluvat seuraaviin kieliin (vähintään kolme esimerkkiä kussakin kohdassa).
  - (a) $\{w \in \Sigma^* \mid w \text{ sisältää parillisen määrän } a\text{:ta ja kolmella jaollisen määrän } b\text{:tä}\};$
  - (b) $\{a^{2n}b^{3m} \mid n, m \geq 0\};$
  - (c) $\{uvw^Rv^R \mid u, v \in \Sigma^*\};$
  - (d) $\{w \in \Sigma^* \mid \exists u, v \in \Sigma^* \text{ s.e. } w = uu = vvv\}.$

2. Palautetaan mieliin luennolla esitetty merkkijonon $w \in \Sigma^*$ käänteisjonon w^R induktiivinen määritelmä:

- (i) $\varepsilon^R = \varepsilon;$
- (ii) jos $w = ua$, missä $u \in \Sigma^*$ ja $a \in \Sigma$, niin $w^R = au^R.$

Luennolla osoitettiin, että kaikille $u, v \in \Sigma^*$ on voimassa $(uv)^R = v^Ru^R$. Osoita samaan tapaan, täsmällisesti määritelmään perustuvalla induktiolla, seuraavat tulokset:

- (a) $(w^R)^R = w;$
- (b) $(w^k)^R = (w^R)^k$, kaikilla $k \geq 0.$

3. Osoita, että kahden numeroituvasti äärettömän joukon yhdiste on numeroituvasti ääretön. Päättele tästä induktiolla, että sama pätee n :n numeroituvasti äärettömän joukon yhdisteelle, $n = 1, 2, \dots$ (*Lisäkysymys:* Päteekö väite edelleen, jos yhdistettäviä joukkoja on numeroituvasti ääretön määrä, esim. tapauksessa $A = A_1 \cup A_2 \cup \dots$, missä kukin A_i on numeroituvasti ääretön?)

Demonstraatiotehtävät:

4. Osoita, että mikä tahansa vähintään kaksimerkkinen aakkosto Σ on samanveroinen binääri-aakkoston $\Gamma = \{0, 1\}$ kanssa siinä mielessä, että Σ :n merkkijonot voidaan helposti koodata Γ :n merkkijonoiksi ja kääntäen. Miten paljon merkkijonon pituus voi muuttua suunnittelemassasi koodauksessa? (Siis jos merkkijonon $w \in \Sigma^*$ pituus on $|w| = n$ merkkiä, mikä on sen vastinjonon $w' \in \Gamma^*$ pituus?) Onnistuisiko vastaava koodaus, jos kohdeaakkostossa olisikin vain *yksi* merkki, esim. $\Gamma = \{1\}$?
5. Osoita, että karteeminen tulo $\mathbb{N} \times \mathbb{N}$ on numeroituvasti ääretön. (*Vihje:* Ajattele parit $(m, n) \in \mathbb{N} \times \mathbb{N}$ sijoitetuiksi euklidiseen (x, y) -tasoon $\mathbb{R}^2$. Numeroi parit suoran $y = -x$ suuntaisiin vinorivein.) Päättele tämän tuloksen perusteella, että myös rationaalilukujen joukko $\mathbb{Q}$ on numeroituvasti ääretön.
6. Olkoon S mielivaltainen epätyhjä joukko.
  - (a) Muodosta jokin injektiivinen funktio $f : S \rightarrow \mathcal{P}(S).$
  - (b) Osoita, että ei ole mahdollista muodostaa injektiota $g : \mathcal{P}(S) \rightarrow S.$ (*Vihje:* Oletetaan, että tällainen injektio g olisi olemassa. Tarkastellaan joukkoa $R = \{s \in S \mid s \notin g^{-1}(s)\}$ ja merkitään $r = g(R).$ Onko tällöin $r \in R?$)

Totea (b)-kohdan seurauksena, että mikä tahansa numeroituvasti äärettömän joukon S potenssijoukko on ylinumeroituva.